Posudek na disertační práci : Innovation models and their application for developing countries: case-studies from agricultural (cattle) development in rural Kazakhstan

Ing. Saida Teleuova

Disertační práce, na 137 stranách textu, včetně 4 příloh a literatury, pojednává o úskalích realizace inovačního procesu v zemědělství Kazachstánu, který je uváděn jako příklad rozvojové země. Autorka popisuje rozvoj zemědělství v Kazachstánu v historickém kontextu a věnuje se i analýze současné zemědělské politiky. V prvních devíti stranách Úvodu je uvedeno paradigma, hypotéza i tři vědecké otázky práce. Hypotéza vychází z tvrzení, že úspěšnost inovačního procesu záleží na tom, do jaké míry státní a regionální politika vytvoří podmínky pro kooperaci jednotlivých aktérů v rámci venkovských, převážně zemědělských regionů.

Teoretická část práce je zaměřena na rozbor problematiky modelů regionálního rozvoje v souvislosti s inovačním procesem. Inovační proces je chápán v širších socioekonomických, geografických a politických souvislostech, které ovlivňují vztah a kooperaci jednotlivých hráčů v v regionu. Důležitou roli hraji instituce, které nastavují podmínky inovačního procesu a pak instituce poskytující služby jako je vzdělávání farmářů a poskytování dotací.

Praktická část obsahuje analýzu státní zemědělské politiky Kazachstánu s ohledem na podporu inovací v zemědělství a dvě případové studie v regionu Aktobe, specializovaného na chov skotu. Případové studie umožňují pohled na inovační proces a jeho úskalí jakoby zevnitř, optikou farmářů. V rámci případových studií autorka používá metodu pozorování, analýzy dokumentů a strukturovaných a semi-strukturovaných rozhovorů. Způsob sběru dat a formulace otázek pro rozhovory vychází z teoretického rámce, popsaného v úvodní části práce. První případová studie se snaží odhalit překážky, které brání zavádění inovací v zemědělství. Farmáři jsou dotazováni především na svůj vztah ke státním půjčkám. V této případové studii, která trvala tři měsíce, bylo osloveno 69 respondentů , zástupců různých typů zemědělských farem - od velkých až po farmy rodinné (otázky jsou uvedeny v příloze A a B). Druhá případová studie byla provedena ve spolupráci s organizací DAMU (Damu Business Development Fund) a týkala se kvality poskytování informací farmářům. Šetření bylo provedeno pro největší správní oblast v rámci Aktobe regionu a mělo dvě části. První část hodnotila situaci z pohledu organizace DAMU, jejich sebehodnocení vlastní práce. Druhá část se týkala pohledu farmářů, jak jsou s přístupem k informacím spokojeni. V druhé případové studii bylo osloveno celkem 16 respondentů, 12 farmářů a 4 zástupci organizace DAMU (otázky jsou uvedeny v příloze C). V další části práce autorka provedla analýzu politických dokumentů, týkající se přístupu vlády k zemědělskému se kterou a podpoře jeho rozvoje včetně inovací (výsledky jsou ve SWOT analýze v příloze D). Případové studie přinesly nový pohled na limity a možná zlepšení procesu zavádění inovací z pohledu farmářů i organizace poskytující informační a další „learningové“ služby farmářům. Autorce se v práci podařilo dobře propojit teorii modelů regionálního rozvoje vzhledem k inovačnímu procesu, jeho podpoře a realizaci, s praktickou aplikací těchto modelů v zemědělství Kazachstánu.

Oceňuji velmi dobrou práci s literaturou, a citacemi a široké teoretické zázemí autorky, především v oblasti modelů regionálního rozvoje i teoretických přístupů k vymezení inovačního procesu. Líbí se mi také snaha o zpřehlednění poměrně složitého textu, pokud jde o množství teoretických přístupů, modelů rozvoje i inovačních strategií, uvedením „Semi conclusions“ za kapitolou 1 a 3. Práce je

bezesporu přínosem především pokud jde o teoretickou analýzu a praktickou aplikaci modelů regionálního rozvoje.

K práci mám také několik připomínek, které lze rozdělit do tří skupin: připomínky ke struktuře práce, připomínky k obsahu a některým závěrům a formální připomínky:

Připomínky ke struktuře práce: V poměrně krátkém úvodu jsme seznámeni s hypotézou a vědeckými otázkami práce, které musíme v textu hledat, což je čtenářsky ne příliš pohodlné. U doktorských prací je zvykem věnovat cíli, hlavním otázkám a hypotéze vlastní podkapitolu, vzhledem k důležitému postavení v celé struktuře práce. Úvod slouží pak většinou k obecnému zdůvodnění výběru problematiky zasazené do širších souvislostí, kterým se autorka věnuje jen stručně. Obsah a abstrakt je, opět netypicky, až na konci práce. Chybí část práce věnovaná Diskusi, její náznaky jsou jen v prvním odstavci Závěrů.

Faktické připomínky k obsahu, a některým zobecněním: Nejsem si jista validitou zobecňování výsledků práce pro rozvojové země, bez bližší specifikace. I když Kazachstán nesporně do rozvojových zemí patří, myslím, že má specifika post socialistické země, kde došlo k přerušení tradice zemědělského hospodaření malých a středních farmářů. Novým soukromým zemědělcům, kteří se ujali hospodaření po procesu privatizace , ke kterému došlo po osamostatnění Kazachstánu od Sovětského svazu ,chybí znalosti nutné k přijetí a aktivní účasti v inovačnímu procesu. Taková situace je obdobná i v další zemích bývalého socialistického bloku, ale rozhodně není obecně pro všechny rozvojové země světa.

V práci je určitá nevyváženost mezi samotnou empirickou částí případových studií a sekundární analýzou dat agro-politiky celého Kazachstánu. Analýza Politických dokumentů je udělaná velice precizně a na dobré odborné úrovni . Z výsledků sociologického šetření mezi farmáři by se však dalo vytěžit mnohem víc. Případovým studiím je věnováno jen cca 20 stran celé obsáhlé práce , čtvrtá kapitola, která popisuje výsledky empirického šetření, má jen 10 stránek, což mi připadá jako nedostatečně využitý potenciál získaných informací z minimálně tříměsíčního výzkumu.

Myslím, že v závěru není explicitně vyjádřeno, zda byla hypotéza práce potvrzena nebo vyvrácena.

Formální připomínky: Postrádala jsem seznam zkratek, který by zpřehlednil práci s textem. Například na str. 57 je v názvu Fig. 10 uvedena zkratka GH model s odkazem na část textu 1.3.1, takto označený text v práci není. V kapitole 1.3. je zmíněno Quadruple and Quintuple Helixes (ovšem bez zkratky QH, ta je matoucí, protože se může vztahovat k obojímu typu modelů. Obdobně na str. 14 autorka pracuje se zkratkou TH a myslí tím triple helix model, ale neuvádí triple helix a v závorce TH, je na čtenáři, aby si to domyslil.

Některé názvy částí textu mají charakter podkapitol, jsou tučně jako nadpis, ale nemají přiřazeno číslo subkapitoly, což vede k nižší přehlednosti textu. Jinde název zcela chybí jako je tomu například na straně 90, kde text pod Fig. 16, který se týká shrnutí výsledků obou případových studií ukryt pod názvem podkapitoly „Second case study“.

Otázky: 1)Byla bych ráda, kdyby autorka mohla stručně charakterizovat globální inovační index, který je zmíněn v první větě úvodu práce, ale pak již se mu autorka nevěnuje.

2) Autorka uvádí, že rodinné farmy jsou důležitou formou podnikání z hlediska udržitelného rozvoje. S tímto tvrzením souhlasím, ale domnívám se, že by bylo vhodné je podložit nějakou podrobnější argumentací.

3) Zajímal by mě důvod zařazení Nového Zélandu u Fig. 13 na str. 64 mezi vybrané země OECD, s nimiž je Kazachstán porovnáván, pokud jde o zemědělskou dotační politiku. Zéland odstranil dotace a je zemědělsky kompetitivní, ale má specifické podmínky a postavení na trhu.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce,

Posudek vypracovala doc.ing. Eva Cudlínová, CSc. **V Českých Budějovicích dne 3.2.2018.**